

במשנתנו, שרבי שמעון מודה בעולה שלא תימכר בלא מום, הואיל ואיכא עליה "שם עולה" בעולת העוף.⁽¹⁴⁰⁾ אבל אם הקדיש נקבה לפסחו ולאשמו, והמיר עליה, אין עושה תמורה, מפני שאין לך דבר עושה תמורה אלא הרועה להסתאב,⁽¹⁴¹⁾ שחלה עליו קדושת הגוף, לכל הפחות שלא ימכר בלא מום.

ורבי שמעון לשיטתו במשנתנו, שלא חלה על האשם שום קדושת הגוף, והוא הדין לפסח, ותימכר בלא מום. הילכך, אינה קדושה, ואינה עושה תמורה.

וממשיכה הבריייתא, אמר רבי: אין אני רואה [לא נראה לי] דבריו של רבי שמעון בפסח, הואיל ומותר הפסח, שנשתייר לאחר הפסח קרב שלמים. וכיון שלקרבן פסח יש שייכות לשלמים, ושלמים באים נקבה, לכן המקדיש את פסחו נקיבה יש עליה "שם שלמים", ונחתא לה קדושת הגוף שלא תימכר בלא מום. הלכך, עושה תמורה.

ואין הכוונה שהנקבה שהוקדשה לפסח

כדתניא, רבי שמעון בן יהודה אמר משום רבי שמעון: מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר מעשר בהמה, ואם יצא בעשירי הריהו קדוש קדושת הגוף, והרי הוא כבכור. מה בכור, קדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמנו, אף מחוסר זמן, קדוש לפני זמנו, אם יקדישנו, וקרב לאחר זמנו.

ולמחלוקת חכמים ורבי שמעון יש נפקא מינה לגבי דין תמורה, כמבואר בבריייתא הבאה.

תנו רבנן: המקדיש נקבה לעולתו,

כ-א וּלְפִסְחוֹ, וְלֹאֲשָׁמוֹ, הֲרִי הִיא עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, שאם המיר בה בהמת חולין, ואמר "זו תחת זו", נתפסת קדושת תמורה על בהמת החולין, אלו הם דברי חכמים.

והטעם, כי חכמים לשיטתם במשנתנו, שהמקדיש נקיבה לעולה, לא תימכר בלא מום, משום שנחתא עליה קדושת הגוף. הלכך, עושה תמורה.

רבי שמעון אומר: אם הקדיש נקבה לעולתו, הרי היא עושה תמורה, כמבואר

שמעון שתימכר בלא מום, היינו אליבא דרבי שמעון בן יהודה אליבא דרבי שמעון. והוא הרי סובר בשלהי הסוגיא שאפילו בעולה – אין עושה תמורה.

141. ברור שדבר הקדוש להקרבה ממש – עושה תמורה! אלא הכוונה שלכל הפחות תהיה עליו קדושת הגוף לענין שלא ימכר בלא מום, למעט פסח ואשם. שיטה מקובצת.

במחוסר זמן, דהיינו לפני מלאת לו שמונת ימים, אבל בן שתים והביא בן שנה אינו מחוסר זמן, אלא מין אחר לגמרי הוא, שהתורה ציוותה עליו להביא איל והוא הביא כבש. ואף על פי שאיל בן יומו איקרי איל, מכל מקום, ברור שעיקר שמו הוא בהיותו בשנתו השניה. וכן כתב הגרי"ז.

140. ומה שכתבו התוס' לעיל [יט ב ד"ה רבי שמעון בסוף הדיבור] שגם בעולה סובר רבי

תקרב שלמים, שהרי שנינו לעיל [יט א] "נשתיירה לאחר הפסח — תרעה". (142) אלא שיש עליה "שם שלמים".

ומקשה הגמרא: אם כדברי רבי, שאם ה"מותר" של הדבר הזה סופו לבא לידי דבר שיש לו קדושה לרעייה, חלה עליו קדושה גם לגבי עשיית תמורה, אם כן, למה נראים דבריו באשם? הרי גם "מותר" אשם קרב עולה, וסופה של נקיבה זו לבוא לידי עולה, שיש עליה "קדושת הגוף" לרעייה כמבואר, הואיל ואיכא עליה "שם עולה" בעולת העוף

ואם רבי מתחשב במה שסופו להיות קדוש לרעייה, ואי לכך עושה תמורה — ולימא, כמו כן, היה לו לומר "אין אני רואה דבריו של רבי שמעון באשם, הואיל ומותר אשם קרב עולה" (143) —

ובמה, איפוא, שונה אשם שמותרו בא עולה מפסח שמותרו בא שלמים (144)?

ומתריצין: אכן! מטעם זה היה עושה תמורה, ומטעם אחר אינו עושה תמורה, כי רבי סבר לה כרבנן, דאמרי במשנה הבאה: מותרות — לנדבת ציבור אזלי, והואיל ואין תמורה בציבור, קרבן ציבור אינו עושה תמורה, כמבואר [יג א], הילכך, אף אם מותר אשם קרב עולה — אינו עושה תמורה.

הגמרא חוזרת לדברי רבי שמעון.

קסלקא דעתך, עלה על דעת בני הישיבה לומר, שהיינו טעמא דרבי שמעון גבי מפריש נקבה לעולתו משום הכי עושה תמורה, דהא איכא "שם עולה" עליה גבי

על אמו, עיין שם —

ולמה לא נאמר שם כמו שאמרה הגמרא כאן שהואיל ומותר אשם קרב עולה יש כבר עתה על הולד "שם עולה" לגבי שתחל עליו קדושת הגוף לרעייה?

ומתריך: שם, כיון שהוא לאחר הפסח כבר נותקה האם מפסח לשלמים, מה שאין כן בתמורת אשם שעדיין לא נותקה לעולה. מה שאין כן בסוגיתנו שמדובר בנקבת פסח לפני הפסח, ועדיין לא נותקה לשלמים, ובכל זאת אמר רבי שכבר עתה עושה תמורה וחלה עליה קדושה, בגלל שסופה לבוא לידי שלמים —

מקשה הגמרא שפיר, שאם כן, גם באשם יש לומר כן הואיל וסופה לבא לידי עולה, יהיה עליה "שם עולה" כבר עתה.

144. על פי הרב מתן בסתר.

142. כן כתב רש"י. כלומר, הוקשה לו לרש"י, הרי סוף סוף לא תיקרב לשלמים, ואיך יתכן לומר שתחול על הפסח קדושת הגוף הואיל וסופה להיות שלמים? ועל כך מתריך, שבאמת שלמים היא ויש עליה "שם שלמים" אלא כיון שבאה מקדושה דחוייה אינה קרבה, ופסלותה להקרבה דבר צדדי הוא מחמת דיחוי.

ומבאר הגר"ז שבנקודה זו חלק רבי שמעון, וסובר שהיות ואינה קרבה, לא פסח ולא לשלמים — לא נחתא עליה קדושת הגוף ואינה עושה תמורה. ועיין שם שמאריך בשיטת רבינו גרשום.

143. הקשה הר"י ז"ל בגליון תוס' [בשיטה מקובצת בהשמטות]: לעיל [יט א] חילק רבא אליבא דרבי אלעזר בין מותר פסח לאחר הפסח לבין ולד תמורת אשם, שמותר פסח קרב שלמים, ואילו ולד תמורת אשם אין "שם עולה"

עני (145) בעולת העוף.

דמים בלבד היא.

כגון: מצורע, כשהוא עשיר מביא כבש לעולה וכשהוא עני מביא תור או בן יונה (146). ובאופן זה אמר רבי שמעון שבעולה עושה תמורה, ולא בעולת נדבה (147).

ומקשינן: אלא מעתה, אם זה טעמו, למה לא נאמר כן, בכחן גדול שהפריש פרה, נקבה, לפרו, לחובתו "פר בן בקר לחטאת" של יום הכפורים שהוא זכר — תיקדוש! דהא איכא עליה "שם חטאת" בפרת חטאת, והיינו "פרה אדומה" שהיא נקבה. ולמה לא אמר כן רבי שמעון?

ודחינן: פרת חטאת (148) קדשי בדיק הבית היא, וקדשי בדיק הבית לא עבדי תמורה [לעיל יג א], ואינה קרבה במזבח, ואין עליה קדושת הגוף כלל ונפדית בלא מום [אם מצא נאה ממנה (149)], וקדושתה קדושת

הלכך לא יתכן לומר שעל פרה זו שכהן גדול הפרישה ליום כפורים תחול קדושת הגוף הואיל ויש עליה "שם חטאת" בפרת חטאת. [למרות ש"חטאת" קרייה רחמנא חולין יא ויש לה כמה הלכות כמו חטאת, מכל מקום אין עליה קדושת הגוף ואיננה קרבן כלל].

ומקשינן: יחיד [הדיוט, מי שאינו נשיא], שחטאתו היא שעירה נקבה, שהפריש שעיר לשעירתו — תיקדוש! דהא איכא שעיר נשיא, המביא שעיר זכר לחטאתו.

אי נמי, נשיא שהפריש שעירה לעירו — תיקדוש! דהא יחיד מפריש שעירה. (150)

ולמה לא אמר כן רבי שמעון?

ודחינן: הני, נשיא ויחיד, תרי גופי נינהו!

145. גירסת השיטה מקובצת והחק נתן והרש"ש. וכן משמע מרש"י ד"ה תרי גופי ומתוס'.

146. וביתר ביאור שיטת רש"י. הגמרא סברה ב"הוה אמינא" שרבי שמעון לא אמר בכל מפריש נקבה לעולת נדבה שחלה עליה קדושה הואיל ויש אפשרות רחוקה של עולת העוף, אלא באופן של עולת חובה באופן שהיה לו עצמו אפשרות של הפרשת עולת העוף.

ובמסקנא, אחרי שקלא וטריא, חזרה בה הגמרא והיא סוברת שגם בעולת נדבה חלה עליה קדושה הואיל ורבי שמעון סובר כמו רבי אלעזר בן עזריה. ויבואר שם. נמצא שמה שכתב רש"י במשנתנו הוא לפי המסקנא.

147. עיין בחק נתן שמבאר בדרך אחרת. והכרחו הוא מרש"י ד"ה הא לאו עולת בסוף דבריו. ועיין בהערה ביאור אחר בדברי רש"י הנ"ל.

148. גירסת הב"ח.

149. שיטה מקובצת.

150. הגמרא מניחה בוודאות גמורה שלרבי שמעון אינן קדושים. ועיין כסף משנה פרק ד מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יח. וממה שאמרינן טעמא דרבי שמעון "כל מידי דלא חזי ליה לגופיה לא נחתא ליה קדושת הגוף", אין להוכיח שהוא סובר שאינם קדושים, והא ראייה שהרי ב"המקדיש נקבה לעולה" סבירא ליה שהיא קדושה לרעייה?

בר אתווי שעיר הוא. (152)

ודחינן: סוף סוף, הא לא חטא עתה, אלא בהיותו יחיד, ולא (153) איחייב בשעיר, ומה שהפריש שעיר אינו כלום, ולא חלה עליו קדושת חטאת, ואינו עושה תמורה.

ומקשינן: אי הכי, הכא נמי, במצורע עשיר, הא לאו עולת העוף קא מיייתי — אין חיובו כלל להביא עולת העוף שהרי עשיר הוא (154), ולמה סובר רבי שמעון שאם הפריש נקבה לעולתו — עושה תמורה הואיל ואיכא עליה "שם עולה" בעולת העוף, הלא עתה אינו מביא עולת העוף (155)?

שני אנשים אחרים ודיניהם שונים זה מזה. ובאותו גוף היחיד לא מצאנו שעיר לחטאת, וכן באותו גוף הנשיא לא מצאנו שעירה. מה שאין כן בעולה, שבאותו המצורע מצאנו שיביא עולת נקבה, כיון שאם היה רוצה היה נהפך לעני, על ידי שיפקיר נכסיו, ואז מביא עולת העוף שיש בה גם נקבה. הלכך סבר רבי שמעון, שעל עולתו יש עליה "שם עולה", הואיל וחזי ליה בעולת העוף.

ומקשינן: באופן שאותו יחיד חטא עד שלא נתמנה להיות נשיא, ונתחייב שעירה, ועדיין לא הפריש שעירה לחטאתו, ונתמנה (151) להיות נשיא, ועתה, כי מפריש שעיר לחובת שעירתו — תיקדוש! שהרי גוף אחד הוא, דהא אילו חטא השתא, אחרי התמנותו —

153. גירסת השיטה מקובצת.

154. עיין תוס' המקשים: הרי רש"י פירש "הואיל ומצי מפקיר לנכסיה?"

155. רש"י מוסיף כאן "ואי נמי עני הוא — עולת נדבה לא קרבה בדלות [עולה לנדבה לא איקרבה בדלות. שיטה מקובצת] אי לא פריש בהדיא עוף".

ונתחבטו המפרשים בהכנת דבריו. וכי איירינן בעולת נדבה?! הלא כל הסוגיא דנה ב"סלקא דעתך" שמדובר בעולת חובה דמצורע? ומשמע שלפי ההוה אמינא מעולם לא סבר רבי שמעון בעולת נקבה נדבה שעושה תמורה וקדושה קדושת הגוף מטעם הואיל וחזי ליה באפשרות אחרת רחוקה בעולת העוף, אלא אם הוא עצמו יש לו אפשרות ליפטור נפשיה בעולת העוף? והרב מתן בסתר מציע למחוק מילים אלו ברש"י [וכך משמע קצת בתוס' ד"ה הנין].

והחק נתן מפרש בכל הסוגיא פירוש אחר

והקשה העולת שלמה: למה לא מקשה מצורע עשיר שחיובו בכבשה לחטאתו והפריש כבש — ליקדוש! הואיל ומביא עופות בדלותו? ובאופן זה לא יתכן לתרץ תירוצ' הגמרא "תרי גופי נינהו"?

151. גירסת השיטה מקובצת.

152. גירסת ספרים אחרים [בשיטה מקובצת] ומקשינן: חטא עד שלא נתמנה ונתמנה והפריש "שעירה" תעשה תמורה, משום דאי איתידע להון, אם היה נודע לו חטאתו, מקמי דנתמנה, לפני התמנותו, הוי מחייבינן אותו להביא שעירה?

ומתריצין: הא לא איתידע להון מעיקרא בהיותו הדיוט, אלא עתה אחרי היותו נשיא. ומקשינן: אי הכי הכא נמי הא עשיר הוא? והיא גירסא הפוכה לגירסתנו, ואינה סותרת! והיא דעת רבי שמעון במסכת הוריות [י א] הסובר שהחיוב תלוי בשעת ידיעתו.

מזבח זכרים ונקבות, תמימים —

וזה ברור שהבהמות עצמן לא יצאו מידי מזבח לעולם וכל אחת מהן תיקרב למה שהיא ראויה, שהרי קיימא לן [לקמן לג ב] "המתפס תמימין לבדק הבית כשהן נפדין אינן נפדין אלא למזבח שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם" —

אלא שנחלקו תנאים: מי יקריבם, וכאשר יימכרו לצורך חייבי קרבן — מה יעשה בדמיהן.

רבי אליעזר אומר: זכרים ימכרו לצרכי עולות ונקבות ימכרו לצרכי שלמים, ודמיהן יפלו עם שאר נכסים, בהמות בעלי מום ושאר נכסים — לבדק הבית. כי רבי אליעזר סובר ש"סתם" הקדשות לבדק הבית ואפילו בהמות הראויות למזבח, אלא שהבהמות עצמן יקרבו על גבי המזבח, כמבואר.

רבי יהושע אומר: דעת המקדיש היתה להקדיש למזבח דוקא כל הראוי למזבח, ולא לבדק הבית. ועוד סובר רבי יהושע שדעתו היתה להקריבם עולה שהוא קרבן חשוב מכל הקרבנות לפי שכולה כליל לאשים. על כן סובר: זכרים עצמן יקרבו עולות, המקדיש עצמו יקריבם, ונקבות, שאינן ראויות לעולה — אבל מן הסתם הקדישן לצורך עולה, כמבואר, על כן: ימכרו לצרכי

ומסקינן: לא מיירי רבי שמעון בעולת חובה כגון במצורע עשיר, אלא⁽¹⁵⁶⁾ בעולת נדבה, ורבי שמעון סבר לה כרבי אלעזר בן עזריה —

דתנן, שנינו במשנה במסכת מנחות: האומר "הרי עלי עולה", ולא פירש אם עולת בהמה או עולת העוף, וכן לא פירש אם כבש או איל, עז, שעיר, עגל ופר [שכל אלו כשרים לעולה ובלבד שיהיו זכרים] — יביא כבש, כלומר: יכול להביא את הפחות שבעולות, והוא כבש. אבל לא יביא עולת העוף, ואפילו אם עני הוא, כל זמן שלא אמר במפורש "הרי עלי עולת העוף". אלו הם דברי חכמים. כיון שסתם נודר אינו מקבל עליו פחות מכבש.

רבי אלעזר בן עזריה אומר: יכול להביא אפילו עוף, או תור או בן יונה. ואפילו אם הוא עשיר.

וכיון שרבי שמעון סובר כן, לכן סבר שיש "שם עולה" על נקבה בעולת נדבה, הואיל ויכול לפטור עצמו בעולת העוף⁽¹⁵⁷⁾.

הגמרא ממשיכה לדון בדברי רבי שמעון.

תנן התם, שנינו משנה במסכת שקלים [פרק ד משנה ז]: המקדיש נכסיו, לבדק הבית⁽¹⁵⁸⁾, והיה בהן בהמה ראויה לגבי

חובה אם הפריש נקבה לא חלה עליה קדושה כלל, מפני שהדבר תלוי במצבו בשעת חובתו, וכיון שבשעת חובתו היה עשיר — אינו יכול לפטור עצמו בעולת העוף. שיטה מקובצת בהשמטות.

בדברי רש"י. ויתכן שדברי רש"י מוסבים על המשך הגמרא על דברי חכמים האומרים "יביא כבש", כמבואר בפנים.

156. גירסת רבינו גרשום והשיטה מקובצת.

158. רש"י זבחים [קג א].

157. ולפי המסקנא צריך לומר, שאדרבה, בעולת

שלמים ויביא, המקדיש עצמו, בדמיהן עולות, ושאר הנכסים יפלו לבדק הבית, והקדשתו לבדק הבית תתקיים בשאר הנכסים.

אמר ליה רבי חייא בר אבא לרבי יוחנן (159): לרבי יהושע דאמר "זכרים עצמן יקרבו עולות" משום שמסתמא הקדישם לעולות, וגם סובר שדמי השלמים עולות, מאותו הטעם, שמסתמא הקדישן לעולות, אם כן קשה, נקבות, (160) היכי מקרבן שלמים על ידי זה שקנה אותן מן הגזבר? הא מבח קדושה דחוייה קאתיין, הרי הוקדשו לעולה, ותנן במשנתנו שנקבה שהופרשה לעולה, לא תקרב אלא תרעה עד שתסתאב?

לישנא אחרינא: אמר ליה רבי חייא בר אבא לרבי יוחנן: מדקאמר רבי יהושע "זכרים עצמן יקרבו עולות", למימרא, האם כוונתו לומר, דקדושת הגוף אקדשינהו!

אי הכי, קשה, נקבות, אמאי ימכרו לצרכי שלמים? — תיבעי (161) רעייה, כמו ששנינו במשנתנו, שהמפריש נקבה לעולה תרעה עד שתסתאב.

אמר ליה רבי יוחנן: רבי יהושע סבר לה כרבי שמעון, דאמר, כל מידי דלא חזי ליה לגופיה, לא נחתא ליה קדושת הגוף.

דתנן במשנתנו, רבי שמעון אומר: תימכר

שלא במזב. ואמרינן (162) דטעמא דרבי שמעון הוא, כיון דלא חזיא נקבה לאשם — לא נחתא לה (163) קדושת הגוף.

הבא נמי, במקדיש נכסיו, כיון דלא חזיא נקבה לעולה, לא נחתא לה קדושת הגוף, אפילו לא לרעייה.

ומקשינן: מה הראיה מאשם לעולה? אימר דאמר רבי שמעון גבי המפריש נקבה לאשם,

דליכא "שם אשם" על אמו, שהרי לא מצינו כ-ב נקבה באשם. אבל גבי נקבה לעולה, דאיכא "שם עולה" על אמו, בעולת העוף, אפילו רבי שמעון מודה, כמבואר. ואם כן, מה הדמיון מאשם לעולה?

ועוד קשה, הא שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר (164) הפריש נקבה לעולתו, עושה תמורה. הרי מפורש שבעולה סובר רבי שמעון שירדה לה קדושת הגוף, על כל פנים שלא תימכר בלא מום, וכמבואר משום שסובר כרבי אלעזר בן עזריה.

וחוזרת הקושיה, איך ימכרו הנקבות לצרכי שלמים אפילו לרבי שמעון?

ומסקינן: אמר ליה רבי יוחנן: רבי יהושע סבר לה כאידך תנא [כתנא אחר] אליבא דרבי שמעון —

162. גירסת הצאן קדשים.

163. גירסת השיטה מקובצת.

164. גירסת השיטה מקובצת.

159. בלימודם מסכת שקלים. כן משמע בהמשך הגמרא.

160. גירסת השיטה מקובצת.

161. גירסת השיטה מקובצת.